

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Anna Aleksejeva

KINDLUSTUSTEENUSTE KÄIBEMAKSUGA
MAKSUSTAMISE VÕRDLEV ANALÜÜS EUROOPA LIIDU JA
UUS-MEREMAA NÄITEL

Lõputöö

Juhendaja:

Tõnis Elling: Mag.iur

Tallinn 2011

ANNOTATSIOON

Kolledž: Finantskolledž	Kuu ja aasta: mai 2011
Töö pealkiri: Kindlustusteenuste käibemaksuga maksustamise võrdlev analüüs Euroopa Liidu ja Uus-Meremaa näitel	
Töö autor: Anna Aleksejeva	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas.
<p>Lõputöö pealkiri on „Kindlustusteenuste käibemaksuga maksustamise võrdlev analüüs Euroopa Liidu ja Uus-Meremaa näitel“. Töö on kirjutatud eesti keeles ning koosneb 41 leheküljest. Sisuline osa on 40 lehekülge ja lisa 1 lehekülge. Lõputöö koostamisel on kasutatud 40 allikat, millele on tekstis viidatud.</p> <p>Teema on aktuaalne, kuna kindlustusteenused on Euroopa Liidus maksuvabad, kuid selle maksustamine jääb Euroopa Liidus suureks probleemiks. 2008. aastal Euroopa Komisjoni poolt oli tehtud ettepanek Euroopa Nõukogule, et võtta vastu uus direktiiv ja ajakohastada käibemaksust vabastatud finants- ja kindlustusteenuste mõisteid, anda ettevõtetele võimalus kõnealuseid teenuseid maksustada ja lubada jagada maksukohustuslaste rühmal maksuvabalt kulusid. Euroopa Komisjoni töögrupis on käimas finants- ja kindlustusteenuseid puudutava regulatsiooni täpsustamine. Kindlustusteenuste käibemaksuga maksustamises esineb mitmeid probleeme, millest lõputöö annab ülevaate.</p> <p>Töö eesmärk on analüüsida kindlustusteenuste maksustamist Euroopa Liidus ja Uus-Meremaal. Töö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Antakse ülevaade kindlustusteenuste mõistest ja olemusest Euroopa Liidus. 2. Antakse ülevaade kindlustusteenuste maksustamist Euroopa Liidus. 3. Antakse ülevaade maksuvabastusest tingitud turumoonutustest Euroopa Liidus. 4. Võrdlevalt analüüsitakse kindlustusteenuste maksustamist Euroopa Liidus ja Uus Meremaal. <p>Uurimismeetodina kasutatakse töös analüütilist ja võrdlevat meetodit. Autor tõi välja kindlustusteenuste käibemaksustamise probleemid Euroopa Liidus ja Uus-Meremaal ning jõudis järelduseni, et finantsteenuseid puudutavas regulatsioonis esineb mitmeid puudujääke ning vajalik on seda täiendada, arvestades teiste maksustamissüsteemide eeliseid ja puuduseid. Peamisteks probleemideks on puudulik mõistete definitsioon, peidetud käibemaks maksustatavate tehingupoolte vahel ning mahaarvatava sisendkäibemaksu arvutamine.</p>	
Võtmesõnad: kindlustusteenus, käibemaks, Euroopa Liit, Uus-Meremaa, maksustamine	
<i>Keywords: insurance service, VAT, European Union, New Zealand, taxation</i>	
Säilitamise koht: Tallinn	
Kaitsmisele lubatud Kolledži direktor: Uno Silberg	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele Juhendaja: Tõnis Elling	Allkiri:

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. KINDLUSTUSTEENUSED JA SELLE MAKSUSTAMINE	6
1.1 Kindlustusteenuste mõiste ja olemus Euroopa Liidus	6
1.2. Kindlustusteenuste maksustamine Euroopa Liidus	13
2. KINDLUSTUSTEENUSTE MAKSUSTAMISE PROBLEEMID	19
2.1. Käibemaksuvabastusest tingitud turumoonutused Euroopa Liidus.	19
2.2. Euroopa Liidu ja Uus-Meremaa kindlustusteenuste maksustamise võrdlev analüüs	27
KOKKUVÕTE	34
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	38
LISA Finantsteenuste null-määraga maksustamine Uus-Meremaal.....	41

SISSEJUHATUS

Kindlustusteenuste mõiste hõlmab palju erinevaid teenuseid. Kõikides Euroopa Liidu riikides kindlustusteenused on maksuvabad. Maksuvabastus on sätestatud nii Nõukogu Direktiivis 2006/112/EÜ kui ka käibemaksuseaduses.

1977. aastal võeti vastu Euroopa Nõukogu kuues direktiiv, kus kehtestati maksuvabastus finants- ja kindlustusteenustele. Kuna direktiiv ei ole sellest ajast muudetud, tekib kindlustusteenuse mõiste tõlgendamisega probleeme. Kindlustusteenused on viimaste aastate jooksul muutunud ning on lisandunud uusi teenuseid, mida varem ei olnud ja mille maksustamist direktiiv ei käsitle.

Probleem on selles, et Euroopa Nõukogu käibemaksu direktiiv ei anna üheselt mõistetavat meetodit kindlustusteenuste maksustamiseks. Finantsteenuste mõiste ei ole ammendavalt defineeritud. Ulatuslikud maksuvabastused põhjustavad käibemaksu kumuleerumist ja sisendkäibemaksu maharvamise proportsiooni arvutamise kohustus on koormav nii maksumaksjale kui ka maksuhaldurile.

Teema on aktuaalne kuna kindlustusteenused on maksuvabad, kuid selle maksustamise jääb Euroopa Liidus suureks probleemiks. Euroopa Komisjoni poolt tehti 2008. aastal ettepanek Euroopa Nõukogule, et võtta vastu uus direktiiv ja ajakohastada käibemaksust vabastatud finants- ja kindlustusteenuste mõisteid, anda ettevõtetele võimalus kõnealuseid teenuseid maksustada ja lubada käibemaksugrupil maksuvabalt kulusid jagada.

Maksuvabastus, mis kehtib finants- ja kindlustusteenuste puhul toob endaga kaasa osalise topeltnmaksustamise, sest käibemaksuga maksustatakse toodet, mille soetamisel juba on käibemaks tasutud. Kui soovida maksumääraga hinda mõjutada, siis võimalik mõju võib olla vaid vähendatud määra kasutamisel. Kui ettevõtluses tekib nii maksustatavat kui ka maksuvaba käivet, tekib ka proportsiooni avestamise kohustus sisendkäibemaksu mahaarvamisel. Sisendkäibemaksu proportsiooni arvestamisel võivad samuti tekkida probleemid.

Töö eesmärk on analüüsida kindlustusteenuste maksustamist Euroopa Liidus ja Uus-Meremaal.

Töö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

1. Antakse ülevaade kindlustusteenuste mõistest ja olemusest Euroopa Liidus.
2. Antakse ülevaade kindlustusteenuste maksustamist Euroopa Liidus.
3. Antakse ülevaade maksuvabastusest tingitud turumoonutustest Euroopa Liidus.
4. Võrdlevalt analüüsitakse kindlustusteenuste maksustamist Euroopa Liidus ja Uus-Meremaal.

Uurimismeetodina kasutatakse töös analüütilist ja võrdlevat meetodit. Analüütilise meetodi kasutamisel analüüsitakse erinevaid teoreetilise teadusallikaid ning kogutud informatsiooni alusel tehakse järeldusi. Võrdlev meetod on uurimismeetod, mille käigus andmeid kogutakse ja analüüsitakse eesmärgiga luua kirjeldav mudel, mis hõlmab juhtumeid seoses uuritava probleemi, sündmuse, aspekti või teemaga.

Lõputöö koosneb kahest peatükist, mis omakorda on jagunenud kaheks alapeatükiks. Esimeses peatükis antakse ülevaade kindlustusteenuste mõistest ja olemusest ning kindlustusteenuste maksustamisest Euroopa Liidus, tuuakse esile põhilised probleemid ja definitsioonide ebatäpsused. Teises peatükis leitakse ja analüüsitakse võimalikke probleemide tekkimist kindlustusteenuste maksustamisel ning analüüsitakse kindlustusteenuste maksustamist Uus-Meremaal ja korraldakse kahe riigi maksustamissüsteemide võrdlevanalüüs.

Töös kasutatakse allikatena eesti ja võõrkeelset erialakirjandust, käibemaksuseadust, võlaõigusseadust, kindlustustegevuse seadust seisuga 20.04.2011 ja erialaseid artikleid.

1. KINDLUSTUSTEENUSED JA SELLE MAKSUSTAMINE

1.1 Kindlustusteenuste mõiste ja olemus Euroopa Liidus

Tänapäeval esineb olukordi, kus inimesed võivad kaotada saadud tulu või vara, saada kahjustust. Selliste riskide arvu kasvamisel inimesed soovivad rohkem oma vara riskidest kaitsta. Kindlustus on oma olemuselt soov maandada riski. Ja kindlustusteenused on teenused, mis pakuvad kindlustuskaitset erinevate riskide maandamiseks. Kindlustust ostavad inimesed, kes soovivad koos kanda riski, mis võib teostuda küll harva, kuid selle aset leidmisel osutada liigseks ühele isikule. Kindlustusandja poolt väljastatud kindlustuspoliisiga ei kõrvaldata riski, vaid pakutakse kahjukannatajale hüvitist selle majanduslike tagajärgede likvideerimiseks.

Enne kindlustusteenuste maksustamise analüüsi, annab autor põguse ülevaate käibemaksu mõistest ja olemusest. Käibemaks on universaalne tarbimismaks, mis hõlmab kõiki tarbitavaid kaupu ja teenuseid ja millega koormatakse igat müügi-etappi, vähendades maksukohustust eelmistel etappidel makstud maksu võrra. Käibemaks on üles ehitatud lisandväärtuse põhimõttele, mis tähendab, et maksuga koormatakse igat müügi-etappi, vähendades maksukohustust eelmistel etappidel makstud maksu võrra.¹

Käibemaks on neutraalne maks, mis tähendab, et kõik tarbimise vormid tuleb maksustada ühetaoliselt. Kauba või teenuse tarbija jaoks ei ole oluline, kas kauba või teenuse müüja on füüsiline või juriidiline isik², resident või mitte, eraõiguslik või avalik-õiguslik isik. Käibemaks on neutraalne siis, kui ettevõtjate käibemaksukohustus ja sisendkäibemaksu mahaarvamise õigus on omavahel kooskõlas.³

Eestis kehtestati lisandväärtuse maksuna toimiv käibemaks omakordselt Vabariigi Valitsuse 10. oktoobri 1990. aasta määrusega nr 209, mis jõustus 1. jaanuaril 1991. aastal.⁴

¹ Tammert, P. Maksundus. Tallinn, Aimwell, 2005

² Lehis, L., Lind, K. Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tartu, OÜ Casus, 2003

³ Elling, T. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, Tartu Ülikool, 2010

⁴ Tammert, P. Maksundus. Tallinn, Aimwell, 2005

Alates 1992. aastast on käibemaks kehtestatud käibemaksuseadusega (edaspidi käibemaksuseaduse kehtiv redaktsioon - KMS), mis peab vastama direktiivile ja arvestada direktiivis kehtestatud piirangutega. Eesti liitumisel Euroopa Liiduga 1. mail 2004. aastal hakkas kehtima 10. detsembril 2003. aastal vastu võetud käibemaksuseadus.

Käibemaksu üldiseks põhimõtteks on see, et käibemaksuga ei koormata ettevõtjat. Kogu maksukoormus langeb tarbijale. Ettevõtjad on enamasti ainult käibemaksu kogujad.⁵ Ettevõtjate omavaheline käive küll maksustatakse, aga see on tehniline võte, mis tegelikku maksukoormust ei tekita. Ettevõtja, kes kasutab sisseostetud kaupu ja teenuseid kas otseselt või kaudselt uute kaupade ja teenuste tootmiseks, saab õiguse arvata ostmisel tasutud käibemaks oma maksukohustusest maha.

Euroopa Nõukogu käibemaksu Kuuendas Direktiivis (77/388/EMÜ) seati eesmärgiks erinevate rahvuslike seaduste harmoniseerimine nii maksustavate tehingute, maksustatava väärtuse, maksusoodustuste ja –vabastuste ning maksu administreerimise osas.⁶ Käibemaksusüsteem Euroopa Liidus on määratletud peamiselt kumuleeruvate käibemaksudega seotud liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta — ühine käibemaksusüsteem: ühtne maksubaas.⁷

Pärast Kuuenda Direktiivi vastuvõtmist on vastu võetud veel uusi direktiive, paljuski puudutavad need tähtaegade pikendamisi ja mitmeid liikmesriikidele lubatud erandeid üksikutes küsimustes. Ka kindlustusteenuste mõiste ümbersõnastus on toodud 28. novembri 2006. aasta Nõukogu Direktiivis 2006/112/EÜ (edaspidi direktiiv). Direktiivi eesmärk on käibemaksuga hõlmata kõik kaubad ja teenused ning koormata igat müügietappi, et tagada maksustamise neutraalsus. Tegelikuses pole aga neutraalsuse põhimõtte täielikult saavutatud. See on tingitud mitmetest eranditest, mis kehtivad teatud teenustele, näiteks finants- ja kindlustusteenustele.

Kindlustus on majanduses riskide juhtimise vorm, mida kasutatakse ettevaatusabinõuna rahaliste kaotuste riski vastu.⁸ Kindlustus on vahend, mis tagab, et isiku seisukord ei ole

⁵Lehis, L. Maksuõigus. Tallinn, Juura, 2009

⁶Lehis, L., Lind, K. Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tartu, OÜ Casus, 2003

⁷Lepasaar, H. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamise probleemid Euroopa Liidus, Sisekaitseakadeemia, 2009

⁸Eesti Kindlustusseltside Liidu sõnaraamat, väljavõte 09.03.2011

pärast haigust/õnnetust/katastroofi või muud juhtumit halvem kui see varem oli. Kindlustus tähendab mistahes tagatise kahjustuse, vigastuse või riski korral. Selline lai mõiste hõlmab peaaegu kõiki tuntud hüvitise vorme tingimusliku sündmuse korral.

Kindlustustegevuse seaduse paragrahvi 2 lõige 1 alusel on kindlustustegevus kindlustusandja poolt kindlustuslepingu alusel kindlustusvõtja või kindlustatu riskide ülevõtmine eesmärgiga maksta kindlustusjuhtumi saabumisel välja hüvitis.⁹ Selleks, et saada kindlustust, peab vastavalt võlaõigusseadusele¹⁰ olema sõlmitud kindlustusleping, millega kohustub üks isik (kindlustusandja) kindlustusjuhtumi toimumisel hüvitama kindlustusjuhtumi tõttu tekkinud kahju või maksuma kokkulepitud rahasumma ühekordselt või osadena või täitma lepingu muul kokkulepitud viisil (kindlustusandja täitmise kohustus). Teine isik (kindlustusvõtja) kohustub tasuma kindlustusandjale kindlustusmakseid.

Kindlustada võib nii vara kui tervist, aga ka lihtsalt kalleid (nii rahaliselt kui emotsionaalselt) esemeid. Kindlustus toimib nii, et kindlustuslepingu sõlmimisel lepitakse kokku summa, mis teile õnnetusjuhtumi korral makstakse ning te nõustute selle garantii eest maksuma vastavale ettevõttele iga kuu/kvartal/aasta teatud summa.

Tegelikkuses on kindlustusega seonduv pärit juba vanaajast. Inimesed puutusid kokku võimalike ohtudega, hakati otsima võimalusi nende vältimiseks või vähemalt kaasnevate kahjude leevendamiseks. Siiski kulus sajandeid kuni jõuti kindlustusviisideni, kus risk on matemaatilise täpsusega kalkuleeritud kindla makse tasemeni.

Kindlustuseks peetakse teenust, mida pakutakse eraisikutele ja ettevõtetele rahalist kaitset ootamatute sündmuste puhul ehk riske maandamiseks.¹¹ Kindlustuse pakkumisega tegelevad kindlustusseltsid. Kindlustuse eesmärgiks võib nimetada soovi vältida kindlustusvõtja või tema lähedaste materiaalse heaolu vähenemist, võimalust saada rahalist kaitset või võimalust taastada kindlustatud objekti kahjujuhtumieelne seisund, maandada riske ootamatute sündmuste puhul.

⁹ Kindlustustegevuse seadus 08.12.2004, jõustunud 01.01.2005 - RT I 2004, 90, 616

¹⁰ Võlaõigusseadus 26.09.2001, jõustunud 01.07.2002 - RT I 2001, 81, 487

¹¹ Inglis, A.-M. Elukindlustuse käsiraamat. Äripäeva Kirjastuse AS 2002

Riskid peavad seejuures olema täpselt kindlaks määratud ja mõõdetavad. Kindlustusselts loob end kindlustanud isikute sissemaksetest fondi, millest hüvitatakse kindlustusvõtjale tekkinud kahjud. Põhimõtteliselt teevad kõik kindlustuskliendid sissemakseid ühte ühtsesse rahakogumisse, millest siis omakorda kindlustusjuhtumite korral väljamakseid tehakse. Idee seisneb selles, et kuigi kõik maksavad pidevalt teatud (enamasti suhteliselt väikest) summat, siis tekib vaid mõnedel vajadus kindlustushüvitist saada.¹²

Kindlustuslepingu sõlmimise eelselt peab kindlustusfirma olema veendunud, et ta suudab kanda võetud riske. Siin astub mängu riskide juhtimine - üldjuhul teeb kindlustusfirma otsuse objekti kaas- või edasikindlustuse suhtes (maailmas kasutatakse kindlustusriskide maandamiseks ka mitmeid teisi meetodeid, kuid traditsiooniline kaas- ja edasikindlustus on enamlevinud), et tagada iseenda eksistents ka halvimate stsenaariumide korral. Riski hindamine annab kindlustusfirmale ülevaate, millise riskiastmega potentsiaalsete kindlustusobjektide puhul on tegemist.

Eelöeldule lisaks peab kindlustusfirma suutma hallata ka kõiki mistahes äriettevõttes esinevaid riske. Selleks, et see süsteem toimiks, kindlustusandja arvestab kindlustatud isiku või kindlustatud eseme kindlustusriski, ehk kindlustusrisk on oht, mille vastu kindlustatakse.¹³ Vastavalt kindlustusriskile määratakse summa, mida kindlustusvõtja peab pidevalt välja maksma, et tagada kindlustuslepingu kehtivust. Kindlustuse maksumus sõltub sellest, milliseid riske maandatakse. Kindlustuslepingud riskide vastu, mille tõenäosus on suurem, maksavad rohkem kui madalama juhtumistõenäosusega kindlustuslepingud.

Oluline on ka, et kõik riskid ei saa olla kindlustatud. Kindlustusandja võtab enda kanda ainult need riskid, mida on võimalik hinnata rahas, et küsida kindlustusvõtjalt põhjendatud suurusega kindlustusmaksleid. Kahju ei saa olla katastroofiline ehk tõenäosus kõikide või suurema osa kindlustatavate objektide hävimiseks peab olema nullilähedane (nt sõja puhul).

Hoidmaks kindlustusmaksle suuruse mõistlikul tasemel võidakse mõningad riskid ka välistada. Näiteks mõningad spordialad võivad olla kindlustuslepingus välistatud, sest

¹² Dolceta Online Consumer Education. Euroopa Liit 2005-2010

¹³ Võlaõigusseadus 26.09.2001, jõustunud 01.07.2002 - RT I 2001, 81, 487

nendega tegelemisel on õnnetuse risk väga suur. Riski hindamise tulemusena on võimalik teostada underwriting - teha otsus, millistel tingimustel ja millise hinnaga on võimalik kindlustusobjektid kindlustada. Underwriting'u järgselt tehakse kliendile kindlustuspakkumine. Siinkohal olgu kirjeldatud, et kindlustusavaldis ja sellega kaasnevad esitatavad dokumendid on üheks osaks riski hindamisel ja underwriting'u teostamisel-mida detailsem on esitatav informatsioon, seda "õiglasem" on konkreetsele kindlustusvõtjale tehtud pakkumine. See ei pruugi küll mitte alati tähendada kindlustusfirma kliendile paremaid tingimusi, kuid enamasti see siiski nii on.

Samas on oluline, et kindlustusandja teeb väljamakseid ainult teatud kindlustusjuhtumite korras. Võlaõigusseaduses on sätestatud, et kindlustusjuhtum on eelnevalt kokkulepitud sündmus, mille toimumise korral peab kindlustusandja täitma oma lepingust tuleneva täitmise kohustuse.¹⁴ See tähendab, et kindlustusandja ei ole kohustatud teha väljamakseid kindlustatud eseme või kindlustatud isiku kahjustamise korras, kui konkreetne olulord ei olnud eelnevalt kindlustusjuhtumina kindlustuslepingus määratletud.

Kindlustus moodustab finants- ja kindlustussektoris peaaegu üks kolmandik teenuste eest, kuid samuti on selliseid teenuseid, milles põimuvad kokku finants- ja kindlustusteenused. Kui nad saavad erinevaid käibemaksumäärasid, võib esineda moonutusi, kui finantsteenuste hulka lisatakse kindlustusteenuseid või vastupidi.¹⁵

Kindlustustegevuse seaduse paragrahvi 11 kohaselt liigitakse kindlustustegevus kolmeks liigiks. Käibemaksuvabastus on antud kõikidele kindlustusliikidele.

Kindlustustegevuse põhiliikideks kindlustustegevuse seaduse paragrahvi 11 tähenduses on:

1. Kahjukindlustus (sealhulgas: õnnetusjuhtumite kindlustus; haiguskindlustus; maismaasõidukite kindlustus; raudtee veerevkoosseisu kindlustus; õhusõidukite kindlustus; laevade kindlustus; transporditavate kaupade kindlustus; tulekindlustus ja loodusjõudude kindlustus; muu varakindlustus; mootorsõiduki valdaja vastutuskindlustus, sealhulgas liikluskindlustus; õhusõiduki valdaja

¹⁴ Võlaõigusseadus 26.09.2001, jõustunud 01.07.2002 - RT I 2001, 81, 487

¹⁵ Schenk, A. Taxation of financial services (including insurance). Tax Law Review, Forthcoming Wayne State University Law School Research Paper No. 09-26, 2009

vastutuskindlustus; veesõiduki valdaja vastutuskindlustus; tsiviilvastutuskindlustus; krediidikindlustus; garantiikindlustus; finantskahjude kindlustus; õigusabikulude kindlustus ja abistamisteenuste kindlustus);

2. Elukindlustus (kindlustus surmajuhtumiks; kapitalikogumiskindlustus; sünnikindlustus ja abiellumiskindlustus; annuiteet; investeerimisriskiga elukindlustus; tontiin ja pensioniskeemi haldamine);
3. Edasikindlustus (kahjukindlustuse edasikindlustus või elukindlustuse edasikindlustus).

Vastavalt Eestis kehtivale kindlustustegevuse seadusele kindlustustegevuseks loetakse kindlustuslepingu sõlmimisele või jõus hoidmisele suunatud tegevust, ka kindlustuslepinguga seotud konsultatsioone (välja arvatud õigusnõustamine füüsilise isiku poolt).¹⁶ Samuti kindlustustegevusteks on kindlustuslepingu sõlmimise vahendamine, kindlustusandja poolt oma vara hooldamine, säilitamine, investeerimine või rentimine kindlustustegevuse tarbeks ning kindlustuslepingust tulenevad toimingud, sealhulgas kindlustusjuhtumise kahjustatud vara omandamine, valdamine ja võõrandamine.

Kindlustustegevuse seadus eristab kolme erinevat kindlustusvormi:

1. Vabatahtlik kindlustus- kindlustus, mille puhul kindlustuslepingu sõlmimise kohustus ei tulene seadusest, näiteks, elu kindlustus;
2. Kohustuslik kindlustus - kindlustus, mille puhul isik on seadusega sätestatud korras kohustatud sõlmima kindlustuslepingu, näiteks, liikluskindlustusning;
3. Sundkindlustus- kindlustus, mille puhul isikul on seadusega sätestatud kohustus tasuda kindlustusmakset või -maksu ja hüvitamise kohustus on pandud riigile või muule isikule, näiteks, töötuskindlustus või kohustusliku kogumispensioni süsteem.

Sundkindlustus ei ole kindlustusteenus, kuna kindlustusandjaks on antud juhul riik.¹⁷ Edaspidi sundkindlustust antud töö raames ei kasiletakse.

Kindlustus on majanduses riskide juhtimise vorm, mida kasutatakse ettevaatusabinõuna rahaliste kaotuste riski vastu. Kindlustus on vahend, mis tagab, et isiku seisukord ei ole

¹⁶ Kindlustustegevuse seadus 08.12.2004, jõustunud 01.01.2005 - RT I 2004, 90, 616

¹⁷ Kindlustustegevuse seadus 08.12.2004, jõustunud 01.01.2005 - RT I 2004, 90, 616

pärast mingit negatiivset juhtumit halvem kui see varem oli. Kindlustus tähendab tagatise kahjustuse, vigastuse või riski korral. See mõiste hõlmab peaaegu kõiki tuntud hüvitise vorme tingimusliku sündmuse korral. Kindlustada võib nii vara kui tervist, aga ka kalleid esemeid. Kindlustuslepingu sõlmimisel lepitakse kokku summa, mis teile õnnetusjuhtumi korral makstakse ning te nõustute selle garantii eest maksma vastavale ettevõttele. Riskid peavad seejuures olema täpselt kindlaks määratud ja mõõdetavad. Kindlustusselts loob end kindlustanud isikute sissemaksetest fondi, millest hüvitatakse kindlustusvõtjale tekkinud kahjud. Kindlustusteenuste maksustamises on väga oluline, et mõisted oleksid selgelt defineeritud. Eesti seadusandluses on kindlustusteenuste mõiste defineeritud Kindlustustegevuse seaduses paragrahvis 2 lõiges 1. Järgmises alapeatükis tuuakse esile näiteid, kuidas maksustatakse kindlustusteenuseid, kuidas mõjutab mõistete definitsioon maksustamist Euroopa Liidus.

1.2. Kindlustusteenuste maksustamine Euroopa Liidus

Käibemaksuga maksustamine toimub Euroopa Liidus ühisel alusel. Väljastatavale arvele lisatakse käibemaks ja tasumisele kuuluvast käibemaksust arvatakse maha soetamisel tasutud käibemaks. See süsteem toimib edukalt kõikide kaupade ja teenuste puhul, kus on võimalik välja tuua eraldi lisatud käibemaksusumma. Kindlustusteenuste puhul aga see nii ei toimi, kuna kindlustusteenuseid käibemaksuga ei maksustata.

On suur osa finantsteenuseid selliseid, kus maksustatav väärtus leitakse erinevate intresside marginaalide põhjal. Sellises olukorras ei ole maksustatava väärtuse leidmine enam lihtne, mistõttu rakendatakse finantsteenustele ulatuslikku maksuvabastust.¹⁸

Euroopa Liidus on finants- ja kindlustusteenused vabastatud käibemaksust, millest tuleneb, et ei ole õigust sisendkäibemaksu maha arvata, kuna maksuvabade teenuste eest ei pea käibemaksu tasuma. Ilma mahaarvamise või vastava tagasisaamise võimaluseta oleksid Euroopa Liidus asuvad ning finants- ja kindlustustehinguid tegevad maksukohustuslased sunnitud enda kanda jätma mahaarvamatu sisendkäibemaksu.

Alates 1977. aastast on finants- ja kindlustusteenuste maksustamine toimunud Euroopa Liidus ühtede ja samade reeglite järgi.¹⁹ Samas on finantsteenuste osutajate olukord alates sellest ajast märgatavalt muutunud. Lisandunud on finants- ja kindlustusteenused, mida möödunud sajandil veel ei tuntud.²⁰ See on tekitanud segadust direktiivi kohaldamisel, kuna maksumaksjad ei tea sageli, kas ja milline teenus on maksuvaba finantsteenuse direktiivi mõistes ja milline mitte.

Kehtivas KMS-is on maksuvabade teenuste loetelu toodud paragrahvi 16 lõiges 2.²¹ Need finants- ja kindlustusteenused on maksuvabad, aga neid saab valikuõiguse alusel

¹⁸ Elling, T. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, Maksumaksja, 2010

¹⁹ Lehis, L., Lind, K. Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tartu, OÜ Casus, 2003

²⁰ Elling, T. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, Maksumaksja, 2010

²¹ Lehis, L., Lind, K. Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tartu, OÜ Casus, 2003

vabatahtlikult maksustada, välja arvatud siis, kui teenust osutatakse teise liikmesriigi maksukohustuslasele või piiratud maksukohustuslasele.²²

Kindlustusteenused on maksuvabad vastavalt KMS-i paragrahvi 16 lõige 2 punkti 1 ning sarnased maksuvabastused olid toodud ka 2001. aasta käibemaksuseaduses ning 1994. ja 1995. aasta rakendusjuhendites. Liikmesriikides on maksuvabastus kehtestatud lähtudes Direktiivist,²³ kuid erinevates riikides võivad maksustamisel tekkida erinevusi – kas lisada täiendavaid maksuvabastusi või vastupidi maksustatakse teenuseid, millele Kuuendas Direktiivis on ette määratud maksuvabastus. Võrreldes Kuuenda Direktiivi paragrahvi 13 KMS paragrahvi 5-ga on direktiivis rohkem maksuvabastusi, kuid samas see ei tähenda, et Eestis need tehingud on maksuvabad, vaid Eesti seaduses nad on teisiti sätestatud või sõnastatud.

Kindlustustegevuse seaduse järgi maksuvaba on kindlustusteenus, sealhulgas edasikindlustus- ja kindlustusvahendusteenus, mis vastab kindlustustegevuse seaduses sätestatule.²⁴ Maksuvaba kindlustusvahendusteenusena on küsitav ka reisibüroode osutatavaid kindlustusvahendusteenuseid, olenemata sellest, et reisibüroo puhul ei ole tegemist kindlustusagendi või kindlustusmaakleriga.

Oluline on ka see, et maksuvabastus puudutab ainult kindlustusteenust, ehk kindlustuslepingust tulenevate kohustuste täitmist, aga mitte kogu kindlustustegevust. Maksuvabastus piirab sisendkäibemaksu mahaarvamise õigust ning seega rikub neutraalsuse põhimõtet, sest sellel juhul tekitab kumulatsioon, mis tähendab kauba või teenuse hinna suurenemist käibemaksu võrra. Neutraalsuse põhimõtte rikkumine ja kumulatsiooni vältimine on olulisemad tarbimise maksustamise põhimõtted ja olulisemad põhimõtted Euroopa Liidu käibemaksusüsteemis.²⁵

Kirjeldades üldiselt finantsteenuseid, on nad olnud ajalooliselt maksuvabad. Seda peamiselt põhjusel, et finants- ja kindlustusteenused üksnes valmistavad kaupade ja teenuste tarbimist ette. Lisaks on maksuvabastuse põhjusena tihti mainitud asjaolu, et ei

²² Käibemaksuseadus Vastu võetud 10.12.2003, jõustunud 01.01.2010 - RT I 2003, 82, 554

²³ Council Directive 2006/112/EC of 28 November 2006 on the common system of value added tax, OJ 2006 L 347/1, 11.12.2006.

²⁴ Kindlustustegevuse seadus 08.12.2004, jõustunud 01.01.2005 - RT I 2004, 90, 616

²⁵ The EEC Reports on the Tax harmonisation – The Report of the Fiscal and Financial Committee and the Report of the Sub-Groups A, B and C, Amsterdam: IBFD Publications, 1963.

soovita maksustada kapitali käibemaksuga ja kahjustada majandust. Peamiseks põhjuseks on aga see, et finants- ja kindlustusteenuste maksustamine võib muutuda ülearu keeruliseks.²⁶

Kuna ettevõtet kannavad sisendkäibemaksu mahaarvamisevõimaluse puudumise suuremate kulude näol edasi oma klientidele, oleksid kõnealused Euroopa Liidu maksukohustuslased ebasoodsas konkurentsiolekordas võrreldes teiste õiguskordade maksukohustuslastega, kelle kulude struktuur ei sisalda varjatud käibemaksu.

Euroopa Liidu direktiiv ei anna konkreetset meetodit finants- ja kindlustusteenuste maksustamiseks. Maksumaksjatele on antud võimalus vabatahtlikult kindlustusteenuseid maksustada.²⁷ See aga moonutab neutraalsuse põhimõtet, kuna vabatahtlikult võib maksustada ainult teatud finants- ja kindlustusteenuseid erinevates liikmesriikides. Maksustamine valikuõiguse alusel on välistatud, kui teenust osutatakse teise liikmesriigi maksukohustuslasele või piiratud maksukohustuslasele.

Maksuvabastuse puhul tekib paratamatult teatav käibemaksu kumuleerumine ja sealjuures ei ole vahet, kas teenus osutatakse lõpptarbijale või teisele ettevõtjale sh maksukohustuslasele. Täiendavalt tekib ka ettevõtlussektorite vahel konkurentsimoonus.²⁸ Probleeme tekitav tagastamatu sisendkäibemaks on ettevõtjatele muutunud otsustusprotsessis oluliseks teguriks, määrates kus ja kuidas ettevõtja finants- või kindlustusteenuseid pakub. Maksuvabastus toob endaga kaasa märkimisväärseid käibemaksukulutusi.²⁹

Leevendamaks käibemaksu kumuleerumisest tulenevaid raskusi, on vastavalt direktiivi artikli 137 punktile a lubatud vabatahtlik maksustamine. Vabatahtliku maksustamise viis ja moodus on jäetud liikmesriikide otsustada. Direktiiv siin täpsemaid ettekirjutisi ei tee.³⁰ Igale liikmesriigile on antud võimalus iseseisvaks maksustamiseks, kuid ainult mõned on

²⁶ Elling, T. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, Tartu Ülikool, 2010

²⁷ Lind, K. Maksustatav väärtus. Probleemid kehtivas käibemaksuseaduses. Juridica 2007/9

²⁸ Lepasaar, H. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamise probleemid Euroopa Liidus, Sisekaitseakadeemia, 2009

²⁹ Fera, R ja Lockwood, B. Opting for Opting-In? An Evaluation of the Commission's Proposals for Reforming VAT for Financial Services. Oxford University Centre for Business Taxation, WP 09/09, 2009

³⁰ Elling, T. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, Maksumaksja, 2010

seada võimalust oma siseriiklikus maksuõiguses kasutanud.³¹ Nende hulgas on Austria, Saksamaa, Belgia, Prantsusmaa ja ka Eesti. Kusjuures, tulenevalt täpsete juhiste puudumisest, erinevad nende riikide vastavad regulatsioonid suures ulatuses.

Mõnedes teistes riikides (Itaalias, Hispaanias, Suurbritannias, Taanis) ei luba siseriiklik õigus vabatahtlikku maksustamist. Teistes riikides aga (Saksamaal) on vabatahtlik maksustamine väga laialt levinud.³² Seoses selliste maksustamise erinevustega tekivad probleemid rahvusvaheliste tehingute maksustamisel.

Veel keerulisem on olukord, kus osutakse teenuseid mitteresidendile. Kui kaupade osutamisel on asi üsna lihtne – kehtib sihtkohamaa printsiip, ehk maksustamine toimub riigis, kus tarbitakse kaupa ning eksport alati maksustatakse nullmääraga³³. Kindlustussteenuste puhul on määravaks aga isiku residentsus, kellele teenust osutatakse. Kui kliendiks on mitteresident, siis on maksumääraks null, olenemata kus toimub teenuse tarbimine. Kui klient on sama riigi resident, on teenus maksuvaba (maksuvabastuse korral).

Kuna maksuvaba käive tekitab üldjuhul piirangud sisendkäibemaksu mahaarvamisele, tekib muidu täies ulatuses maksustatavat käivet teostaval ettevõtjal õigustatud küsimus, kas kindlustustehingu osutamisel tuleb kohe asuda piirama vastavas osas sisendkäibemaksu mahaarvamist. Selle probleemi vältimiseks on kolm võimalust: juhusliku tehingu reegel, ümardamine ja käibe vabatahtlik maksustamine.

Kindlustusteenuste maksustamisel on olulisemaks probleemiks see, et mõnikord on keeruline selgeks teha, kas teenus on maksuvaba või mitte. Käibemaksuseaduse paragrahvi 16 lõiges 2 nimetatud teenused koosnevad omakorda paljudest teenustest ning nende käsitlemine võib tekitada maksustamisel ebaselgusi ja raskusi.

Seoses kindlustusteenuste maksustamise ebaselgusega tekib palju maksuvaidlusi. See omakorda põhjustab halduskulutuste suurenemist mõlemale poolele - nii maksumaksjatele

³¹ Feria, R ja Walpole, M. Options for Taxing Financial Supplies in Value Added Tax, 2008/18

³² Lepasaar, H. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamise probleemid Euroopa Liidus, Sisekaitseakadeemia, 2009

³³ The Ernst and Young report to the European Commission. Value Added Tax: a Study of Methods of Taxing Financial and Insurance Services. 2006.

kui ka maksuhalduritele.³⁴ Kindlustusteenuste maksustamise puudutavad kohtuasjad on unikaalsed ja on väga raske teha mingeid üldistusi. Kehtiv finantsteenuste käibemaksuga maksustamise süsteem Euroopa Liidus on iganenud ja põhjustab hulgaliselt aja- ja ressursimahukaid kohtuvaidlusi ettevõtjatele ja maksuhalduritele.

Kindlustusteenuste maksustamine on oluliseks probleemiks juba aastate jooksul. Mittemaksustamine on saanud ka oluliseks probleemiks, millele alternetiivi leidmisega tegelevad nii need riigid, kus maksustamine toimub lisandunud väärtuse põhimõttel, kui ka teiste maksusüsteemidega riigid.

Nagu oli juba kirjeldatud, käibemaks toimib Euroopa Liidus ühisel alusel. Väljastatavale arvele lisatakse käibemaks ja tasumisele kuuluvast käibemaksust arvatakse maha soetamisel tasutud käibemaks. See süsteem toimib edukalt kõikide kaupade ja teenuste puhul, kus on võimalik välja tuua eraldi lisatud käibemaksusumma.³⁵ Kaasa arvatud kindlustusteenuste puhul. Küll aga on suur osa teenuseid selliseid, kus maksustatav väärtus leitakse erinevate intresside marginaalide põhjal. Sellises olukorras ei ole maksustatava väärtuse leidmine enam lihtne, mistõttu rakendatakse finants- ja kindlustusteenustele ulatuslikku maksuvabastust.³⁶

Seega võib teha järeldust, et kindlustusteenuste maksustamisel on põhiliseks probleemiks maksustatava väärtuse leidmine. Teisisõnu — pole lihtne kindlaks määrata kindlustusteenuste osutamisel lisandunud väärtust, mida maksustada.³⁷ Kui finantsasutus osutab teenuseid, mida saab maksustada kindla summa või komisjonitasu alusel, siis saab neid teenuseid maksustada käibemaksuga samamoodi nagu iga teist teenust.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et Euroopa Liidus toimub kindlustusteenuste maksustamine ühiste reeglite järgi. Kindlustusteenused on vabastatud käibemaksust, mis omakorda tähendab, et ettevõtetal ei ole õigust sisendkäibemaksu maha arvata. Viimaste aastate jooksul on lisandunud kindlustusteenused, mida möödunud sajandil veel ei tuntud. Mõnedes Euroopa Liidu liikmesriikides siseriiklik õigus ei luba vabatahtlikku

³⁴ Lehis, L., Lind, K. Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tartu, OÜ Casus, 2003

³⁵ Elling, T. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, Tartu Ülikool, 2010

³⁶ Zee, H. A New Approach to Taxing Financial Intermediation Services Under a Value-Added Tax. National Tax Journal, No 1, 2005

³⁷ Schenk, Aja Zee, H. Financial Services and the Value Added Tax. Taxing the Financial Sector- Concepts, Issues and Practises: International Monetary Fond, 2004

maksustamist, teistes aga on vabatahtlik maksustamine väga laienenud. Kõik need käsitletud aspektid võivad tekitada probleeme maksustamises, millest konkreetselt tuleb jutt järgmises alapeatükis.

2. KINDLUSTUSTEENUSTE MAKSUSTAMISE PROBLEEMID

2.1. Käibemaksuvabastusest tingitud turumoonutused Euroopa Liidus.

Analüüsid kindlustusteenuste maksustamise probleeme Euroopa Liidus, on oluline meeles pidada, et 1977. aastal vastu võetud direktiivi ei ole jõustumise ajast oluliselt muudetud ning kindlustusteenuse mõiste tõlgendamise ja maksustamisega on tekkinud palju probleeme.

Maksuvabastus tekitab vabaturu konkurentsivõrdsuse ulatuslikke õiguslikke ja majanduslikke turumoonutusi,³⁸ põhjustab maksuvabastus käibemaksu kumuleerumist, mis muudab finantsteenuste osutajatest ettevõtjad käibemaksu osas sisuliselt lõpptarbivateks. Probleeme, mis on seotud direktiivi vananemisega on märgatavalt palju.

Regulatsioon on selgelt vananenud, kuna finantssektoris on toimunud olulisi muutusi ja seal on olnud kiire areng. EL tasandil on aeg-ajalt mainitud ka finantsteenuste tavalise maksustamiskorra kehtestamist.³⁹ Aga selle probleemi lahendamisel pole kaugemale jõudnud. Direktiivi jõustumise ajal toodi välja, et maksuarvestus on väga keeruline ning maksustatavat osa pole võimalik määrata, kuid nüüdsete tehnoloogiate abil ei peaks selles tekikima probleeme.

Algates direktiivi muudatusi, oleks esimese küsimusena tulnud tõstatada finants- ja kindlustusteenuste maksustamise tavakorra kehtestamine.⁴⁰ Arenenud maailm läheb järjest enam üle teenustepõhisele majandusele, sellega peaks sammu pidama ka maksustamise põhimõtted. Ei ole ühtegi ratsionaalset põhjust, miks peaks üks ettevõtliik olema maksuvabastusega.

³⁸ Elling, T. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, Tartu Ülikool, 2010

³⁹ Lepasaar, H. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamise probleemid Euroopa Liidus, Sisekaitseakadeemia, 2009

⁴⁰ de la Feria, R, Walpole, M. Options for Taxing Financial Supplies in Value Added Tax: EU VAT and Australian GST Models Compared. Oxford University Centre for Business Taxation, 2008/18.

Direktiivi muudatuste ettepanek koosneb peamiselt kolmest osast. Eelkõige täpsustatakse eeskirju, mis reguleerivad kindlustus- ja finantsteenuste käibemaksust vabastamist. Siis antakse maksustamise valikuõigus üle liikmesriikidelt ettevõtjatele. Kolmandaks lubatakse moodustada kulusid jagav rühm, mis võimaldab ettevõtjatel ühendada investeeringuid ja jagada käibemaksust vabastatud investeeringute kulud rühma liikmete vahel.⁴¹

Direktiivi muudatus peab kindlasti tagama, et finantsteenuste osutajad saaks tasumisele kuuluvast käibemaksust maha arvata sisendkäibemaksu ja vältima konkurentsimoonutusi. Need direktiivi muudatused peavad tagama liikmesriikidele õiguskindlus ning vähendama halduskulusid. Hetkel on kindlustus- ja edasikindlustustehingute, arveldus- ja väärtpaberitehingute ning eriotstarbeliste investeerimisfondide haldamise osas maksuvabastus piiratud ja see tekitab palju kahtluseid maksuvabastuse kohaldamisel.

Kindlustusteenuste maksustamisel on olulisemaks probleemiks see, et mõnikord on keeruline selgeks teha, kas teenus on maksuvaba või mitte. Käibemaksuseaduse paragrahvi 16 lõiges 2 nimetatud teenused koosnevad omakorda paljudest teenustest ning nende käsitlemine võib tekitada maksustamisel ebaselgusi ja raskusi ning omakorda põhjustada tõlgendamise probleemide tekkimist.

Kuna maksuvaba käive tekitab üldjuhul piirangud sisendkäibemaksu mahaarvamisele, tekib muidu täies ulatuses maksustatavat käivet teostaval ettevõtjal õigustatud küsimus, kas kindlustustehingu osutamisel tuleb kohe asuda piirama vastavas osas sisendkäibemaksu mahaarvamist. Selle probleemi vältimiseks on kolm võimalust: juhusliku tehingu reegel, ümardamine ja käibe vabatahtlik maksustamine.

Probleeme, mis tekivad kindlustusteenuste maksustamisel võib vaadelda juriidilise ja majandusliku aspektist. Kõigepeal, probleemiks on defeneerimine ja interpreteerimine, mis kuulub juriidilise poolele. Ka komisjoni raportites on korduvalt märgitud, et just finants- ja kindlustusteenuste defineerimine on väga keeruline ja vajab põhjalikumalt defineerimist.

⁴¹Lepasaar, H. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamise probleemid Euroopa Liidus, Sisekaitseakadeemia, 2009

Kindlustusteenuste mõiste defineerimine toob endaga suurt segadust, mis eelkõige puudutab maksumaksjat.⁴² Probleem seisneb selles, et viimaste aastate jooksul finantsteenuste arv on oluliselt laienenud, kindlustusteenused osutatakse erinevatel võimalustel. Maksumaksjate ja ka maksuhalduri jaoks on tekkinud uusi küsimusi, kas antud teenus on maksuvaba kindlustusteenus ja kas teenuse sisseost on käsitletav kogumis maksuvaba kindlustusteenusena.

Samast juriidilisest aspektist vaadates põhjustab maksuvabastus maksude agressiivset planeerimist ja loomulikult tekitavad maksuvabad kindlustusteenused kontseptuaalset ebaloogilisust.⁴³ Praegune regulatsioon põhjustab ulatuslikke probleeme, näiteks käibemaksu kumuleerumine, kalded ettevõtjasiseste teenuste ulatuslikumale kasutamisele, kaldumine välismaiste tarnijate kasutamisele ja riigitulude vähenemisele.

Analüüsidest maksuvabastusest tuleb kohe esile ka sisendkäibemaksu arvutamise küsimus. Sisendkäibemaksu mahaarvamine ja proportsiooni arvutamine ei ole küll arusaadav ja selge. Olukordi, kus sisendkäibemaksu mahaarvamise õigust üldse ei teki on väga vähe. Seega tekib osalise proportsiooni arvutamise vajadus – kui osa sisendit saab maha arvata ja osa mitte.⁴⁴

Käibemaksudirektiiv annab võimaluse osaliseks sisendkäibemaksu mahaarvamiseks paragrahvides 173-175. Hoolimata sellest, millist meetodit kasutatakse, põhjustab proportsiooni arvestamine Euroopa Komisjoni hinnangul olulisi kulutusi nii ettevõtjatele kui ka maksuadministratsioonile, tekitades olukorra, kus käibemaksuarvestuses väheneb õiguskindlus. Kuna proportsiooni arvestamise protsess on komplitseeritud, tekivad selle arvestamisel ka ulatuslikud kulutused maksumaksjale.

Ettevõttele, kellel on õigus osaliselt käibemaksu maha arvata, on kaks võimalust oma käibemaksukulutuste vähendamiseks. Üks võimalus on vähendada sisendkäibemaksu osakaalu, soetades vähem kaupu ja teenuseid, kuhu on lisatud käibemaks.⁴⁵

⁴²Elling, T. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, Maksumaksja, 2010

⁴³Huizinga, H. Financial Services VAT. VAT in Europe? Economic Policy, Great Britain, 2002.

⁴⁴Elling, T. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, Maksumaksja, 2010

⁴⁵De Wit, G. The European VAT experience. – Tax Notes International, 1995, 10(2).

Teine võimalus on suurendada maksustatava müügikäibe osakaalu ja sellega seoses suurendada ka mahaarvatava sisendkäibemaksu proportsiooni. Neid kahte maksuplaneerimise meetodeid aktsepteerib ka Euroopa Kohus, kuid lisaks sellele peavad mõned ettevõtet leidma ka ebaseaduslikke võimalusi nn agressiivseks maksuplaneerimiseks või isegi maksude vältimiseks.

Need probleemid on põhjustatud Euroopa Liidu maksustamise süsteemi vastuoludest. Kui praegu kindlustusteenuste pakkujad on käsitletud kui lõpptarbivad, siis see on juba otseses vastuolus käibemaksu kui tarbimismaksuga. Tarbimist peaks maksustama lõpptarbimisel.⁴⁶ Lõpptarbijateks on käibemaksu põhimõtete kohaselt füüsilised isikud. Kui aga finants- ja kindlustusteenuste osutajad soetavad kaupu või teenuseid, lähevad need reeglina osutatava käibe tarbeks. Seega ei ole võimalik väita, et tegemist on lõpptarbijaga.

Veel finantsteenuste maksustamise regulatsioon Euroopa Liidus on vastuolus käibemaksu direktiivi artikliga 1, kus on sätestatud neutraalsuse põhimõte ja mida on ulatuslikult käsitletud Euroopa Kohus oma otsustes. Praegu erinevates liikmesriikides kasutatakse käibemaksuvabastusi erinevalt.⁴⁷ See tuleneb sellest, et mõisted ei ole selgelt defineeritud. Kui laiendada võimalike maksuvabastuste osakaalu, siis tuleb maksuvabastused täpselt defineerida, et neid rakendataks ühtemoodi kõikides liikmesriikides.

Majanduslikust aspektist vaadates esineb eelkõige käibemaksu kumuleerumise probleem, mis on olulisemaid kõrvalmõjusid teenuste maksuvabastuste juures. Kumuleerumisel tekib olukord, kus käibemaks on jäänud varjatud kujul teenuse hinna sisse, sest seda ei saa sisendina maha arvata.⁴⁸ Mida kõrgem on sisendkäibemaksu määr, seda suuremaks kujuneb varjatud käibemaks finantsteenuste osutamisel. Euroopa Liidus on kumuleerumise vältimine üheks oluliseks põhimõtteks käibemaksusüsteemis ja tarbimise maksustamises.

Veel üheks moonutuseks on käibemaksubaasi vähenemine ja käibemaksuahela katkemine. Võib isegi öelda, et käibemaksusüsteemi efektiivsus on otseses sõltuvuses

⁴⁶Schenk, A and Zee, H.H. Financial Services and the Value Added Tax. Taxing the Financial Sector- Concepts, Issues and Practises: International Monetary Fond, 2004.

⁴⁷Elling, T. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, Maksumaksja, 2010

⁴⁸The EEC Reports on the Tax harmonisation – The Report of the Fiscal and Financial Committee and the Report of the Sub-Groups A, B and C, Amsterdam: IBFD Publications, 1963.

käibemaksubaasist. Maksutulude vähenemine on põhjustatud maksuvabastustest.⁴⁹ Tulude vähenemine sõltub erinevatest teguritest, mis võivad olla kas käibemaksusüsteemi sisesed kui välised.

Käibemaksusüsteemi välised tegurid põhjustavad maksutulude vähenemist sellest, kui palju ja kuidas on teiste maksudega püütud käibemaksuvabastustest tulenevat maksutulude kaotust kompenseerida.⁵⁰ Käibemaksusüsteemi sisesed tegurid sõltuvad sellest, mis ulatuses lubab kohalik maksuhaldur sisendkäibemaksu maha arvata.

Finants- ja kindlustusteenused moodustavad suurt ja olulist osa Euroopa Liidu majanduses. Välistest teguritest rääkides on vaja teada, et mida suurema osa turust moodustavad finants- ja kindlustusteenuseid osutavad ettevõtjad, seda suuremat riigitulu vähenemist erisusi hõlmav sektor põhjustab.⁵¹ Selleks, et vähendada sellist protsessi mõnedes Euroopa riikides on keelatud kindlustusteenuste osutajatele sisendkäibemaksu maha arvata. See on liikmesriikidele vabatahtlik ja seda ei rakendata kõikides liikmesriikides.

Sisemistest mõjudest rääkides on oluline, mis ulatuses liikmesriikide seadused lubavad rakendada sisendkäibemaksu mahaarvamise võimalust. Veel üheks võimaluseks on rakendada käibemaksuvabadele teenustele muid makse kui käibemaks. Mõnedes liikmesriikides on see praktika juba kasutusel.

Selleks, et vältida turumoonutusi, oleks võimalik kehtestada kindlustustusteenustele maksuvabastuse asemel nullprotsendilist maksumäära. Maksuvabastuse ja nullmäära vahe seisneb selles, et nullmäär annab õiguse sisendkäibemaks maha arvata, maksuvabastus aga seda võimalust ei anna. Seda võib rakendada laialdaselt, nagu seda on tehtud Uus-Meremaal või rakendada kitsamalt, nagu seda on tehtud Suurbritannias. See lahendus ei kõrvalda varjatud käibemaksukulu küll täielikult, kuid piirab selle ulatust vastavalt kehtestatava nullmäära ulatusele.

⁴⁹Study to Increase the Understanding of the Economic Effects of the VAT Exemption for Financial and Insurance Services. Final Report to the European Commission 2 November 2006. Taxud, 2005/AO-006

⁵⁰ Elling, T. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, Tartu Ülikool, 2010

⁵¹Elling, T. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, Tartu Ülikool, 2010

Veel üheks turumoonutuste vähendamise võimaluseks on rakendada vabatahtlikku kindlustusteenuste käibemaksuga maksustamise kõikides Euroopa riikides.⁵² See annaks kindlustusteenuste osutajatele valikuvõimaluse maksustada maksuvabasisid kindlustusteenuseid, kui teenuse saajaks on ettevõtja. Sellisel juhul tekib võimalus sisendkäibemaks maha arvata, nagu tavaliste maksustatavate teenuste puhul, sest müügikäibele lisatakse käibemaks.

Käibemaksudirektiivis on praegu toodud vabatahtliku finantsteenuste maksustamise võimalus artikli 137 lõige 1 punktis a. Aga seda on kasutanud ainult viis liikmesriiki, sest see ei ole Euroopa Liidus kohustuslik.⁵³ Praegu vabatahtlik maksustamise võimalus ei hõlma kindlustusteenuseid ja selleks, et kaaluda vabatahtlikku maksustamise võimaluse sissevimist kõikide liikmesriikide seadustesse, tuleb eelnevalt käibemaksudirektiivi muuta. Kui see regulatsioon võiks viia sisse kõikide liikmesriikide seadustesse, see võiks tagada neutraalsuse printsiipi käibemaksusüsteemis.

Vabatahtlik maksustamine ei kõrvalda loomulikult kõiki sisendkäibemaksu kumuleerumise võimalusi, aga see annaks teenuse osutajale valikuvõimaluse, kas maksustada teatud osutatav finantsteenuse käibemaksuga või mitte. Samas on see kergesti rakendatav finants- ja kindlustusteenuste puhul.

Ka Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on avaldanud oma arvamust direktiivi 2006/112/EÜ muudatuste kohta.⁵⁴ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nõustus, et direktiivi muutmissetepanekud saavad oluliseks sammuks kaasaegse ja konkurentsivõimelisema finants- ja kindlustusteenuste käibemaksuraamistiku poole.⁵⁵ Tarbijate huvid samuti peavad olema arvestatud. Finantssektor on hästi toimiva majanduse alus ja lisaks sellele veel on tegemist tehnilise küsimusega, mille puhul ebaselgus ei ole aktsepteeritav.

⁵² Study to Increase the Understanding of the Economic Effects of the VAT Exemption for Financial and Insurance Services. Final Report to the European Commission 2 November 2006. Taxud, 2005/AO-006, p 32.

⁵³ Elling, T. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, Tartu Ülikool, 2010

⁵⁴ Lepasaar, H. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamise probleemid Euroopa Liidus, Sisekaitseakadeemia, 2009

⁵⁵ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamus teemal Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse kindlustus- ja finantsteenuste käsitlemist direktiivis 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi KOM(2007) 747 lõplik — 2007/0267 CNS.

Eesti Vabariigi Valitsus on ka avaldanud oma seisukoha, et direktiiv vajab muudatusi. Loomulikult on oluline, et direktiivi muutmisel tuleb ka Eesti käibemaksuseadus muuta. Nõukogu määruse eelnõu vastuvõtmisel on tegemist otsekohalduva õigusaktiga. Eesti Vabariigi Valitsus pooldab antud küsimusel finants- ja kindlustusteenuste osutajatele finants- ja kindlustusteenuste käibemaksustamise valiku õiguse andmist. Eesti Vabariigi Valitsus toetab finants- ja kindlustusteenuste mõistete ajakohastamist lähtuvalt finants- ja kindlustusteenuste olemusest ja nende majandusliku sisu kriteeriumitest.⁵⁶

Lisaks sellele on plaanis veel vastu võtta määrus, et kehtestada direktiivi finants- ja kindlustusteenuseid käsitleva osa rakenduseeskirju. Määrus on vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides ning see võimaldaks vähendada ettevõtjate ja maksuhaldurite halduskoormust.

Praegu tihti tekib ettevõtjatel küsimus, kas teatav teenus kuulub käibemaksuga maksustamisele või on see käibemaksust vabastatud. Kohalikul maksuhalduril olid samuti halduskulud kõrged, sest nemad pidid oma rahandusministeeriumiga konsulteerima, kuidas konkreetsetel juhtudel toimida. Neil juhtudel, millele antakse määruses selge lahendus, on ettevõtjatel ja maksuhalduritel võimalik korrektselt kohaldada kindlustus- ja finantsteenuste käibemaksust vabastamist ilma, et sellega kaasneks täiendav halduskoormus.⁵⁷

Veel üheks probleemseks valdkonnaks võib nimetada kindlustusteenuste vahendamise maksustamist.⁵⁸ Finants- ja kindlustusteenuste puhul annab määrus sobivat ja selget lahendust ainult üksikutel juhtudel. Selle põhjuseks on see, et vahenduse mõisted ja vormid põhinevad suures osas riiklikul tsiviilõigusel ja on sisult erinevad. Määruses esitatakse objektiivsed kriteeriumid ning selle abil võib hinnata, kas teenuse puhul on kindlalt tegemist vahendusega.

⁵⁶ Laube, M. Seletuskiri. Eesti seisukohad nõukogu direktiivi eelnõu kohta, millega muudetakse kindlustus- ja finantsteenuste käsitlust direktiivis 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi ja nõukogu määruse eelnõu kohta, millega kehtestatakse direktiivi 2006/112/EÜ kindlustus ja finantsteenuseid käsitleva osa rakenduseeskirjad.

⁵⁷ Ettepanek: nõukogu määrus, millega kehtestatakse direktiivi 2006/112/EÜ (mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi) kindlustus- ja finantsteenuseid käsitleva osa rakenduseeskirjad. 28.11.2007. KOM(2007)

⁵⁸ Lepasaar, H. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamise probleemid Euroopa Liidus, Sisekaitseakadeemia, 2009

Kokkuvõtvalt võib öelda, et kindlustusteenuste käibemaksuvabastus tekitab vabaturu konkurentsisis ulatuslikke õiguslikke ja majanduslikke turumoonutusi. Regulatsioon on selgelt vananenud, kuna finantssektoris on toimunud olulisi muutusi ja seal on olnud kiire areng. Mõnikord on keeruline selgeks teha, kas teenus on maksuvaba või mitte. Kuna maksuvaba käive tekitab üldjuhul piirangud sisendkäibemaksu mahaarvamisele, tekib muidu täies ulatuses maksustatavat käivet teostaval ettevõtjal küsimus, kas kindlustustehingu osutamisel tuleb kohe asuda piirama vastavas osas sisendkäibemaksu mahaarvamist. Veel üheks probleemiks on defeneerimine ja interpreteerimine, sest kindlustusteenuste loetelu ei ole selgelt defeneeritud. Samas praegune maksuvabastus põhjustab maksude agressiivset planeerimist. Samuti sisendkäibemaksu mahaarvamine ja proportsiooni arvutamine ei ole arusaadav ja selge.

Kõiki neid probleeme ja võimalikke lahendusi silmas pidades võib kokkuvõtvalt öelda, et direktiivi muudatused on vajalikud, sest vananenud regulatsioon vajab uuendusi ning kiiresti arenevas finantssektoris tekib uusi kindlustusteenuste liike, mille maksustamine vajab täpset reguleerimist. On vaja määratleda kindlustusteenuste mõisted ning selgitada maksust vabastatud finants- ja kindlustusteenuste ulatus ning teenuste tunnused. Maksuvabastus toob endaga kaasa majanduslikku ebaefektiivsust ja kulutusi maksumaksjatele ning raskendab kontrolltegevust maksuhaldurile.

2.2. Euroopa Liidu ja Uus-Meremaa kindlustusteenuste maksustamise võrdlev analüüs

Uus Meremaal on käibemaksu asemel kehtestatud kaupade ja teenuste maks (Goods and Services tax - GST). See maks on kehtestatud kõikidele kaupadele ja teenustele Uus-Meremaal. Uus-Meremaa kaupade ja teenuste maksu peetakse kindlustusteenuste maksustamisel üheks parimaks maailmas.

Uus-Meremaal lisandub GST kõikide maksustatavate kaupade ja teenuste hinnale ning selle maksumäär on reeglina 15%. Kaupade ja teenuste maks on võetud kasutusele Uus-Meremaal 1. oktoober 1986 maksumääraga 10%⁵⁹. Hiljem kasvas 12,5%-ni, 1. juuli 1989 ja oli veelgi tõusnud 15% 1. oktoober 2010. Lõppkasutajad maksavad seda maksu nii et GST sisaldub kaupade ja ostuhinnas.

Uus-Meremaa Kaupade ja teenuste maks kehtestati 1986. aastal. See oli edukas lisandväärtuse maksu vorm ning vastas lihtsuse printsiibile – maksul oli ainuke maksumäär ning minimaalselt erandeid ja maksuvabastusi⁶⁰. Selles on GST käibemaksust erinevus ja eeldus. Uus-Meremaal kaupade ja teenuste maks sai teiste riikide käibemaksu mudeliks, uueks maksustamise vormiks. Kaupade ja teenuste maks on kehtestatud ka teistes riikides, näiteks, Lõuna Aafrikas ja Fidži saartel.

Vaatamata sellele, et GST süsteem on sarnane VAT (Value-added tax – lisandunud väärtuse maks) maksustamise süsteemiga, esineb ka erinevusi. Näiteks, GST puhul maksustatakse igat tüüpi toitu sihtkohariigis sama maksumääraga, lähtudes lihtsuse printsiibist. Erandite hulka kuuluvad annetused, finantsteenused ja elamu rendist saadud tulu.

Kaupade ja teenuste maks Uus-Meremaal on ebatavaline maks kuna see on kohaldatud järgima minimaalsete erandite põhimõtet, maksu kohaldatakse enamiku

⁵⁹ Maples, A.J. Zero-Rating rules for Financial Services in New-Zealand – A review of the Legislation and Revenue Guidelines: J.I.B.I.R. Issue, 2006

⁶⁰ The EU VAT treatment of insurance and financial services (again) under review: EC tax review, 2/2007

kindlustustehingute suhtes, ning sellisel juhul arvestatakse ka sisendkäibemaks.⁶¹ See tähendab, et ettevõtetel on õigus sisendkäibemaksu mahaarvamiseks. Tavaliselt sellistes riikides, kus on kehtestatud käibemaks lisandunud väärtuse põhimõttel (nagu Eestis) maksuvabastuse korral sisendkäibemaksu mahaarvamise õigust ei ole. Samas GST ei piira maksuvabastuse kehtestamist. Mõnedes teistes riikides, näiteks Fidži saartel, kus oli ka võetud vastu Uus-Meremaa maksustamise mudel, kõik kindlustustehingud on ikka maksuvabaks määratletud.

Uus-Meremaa Kaupade ja Teenuste maksu süsteemis võib kindlustusteenuseid maksustada erinevalt⁶²:

1. Elukindlustus on maksuvaba (kuigi maksuvabastuse terminit süsteemis pole), sest see on oma olemuselt finantsteenuse ja elukindlustuse poliisid hõlmab säästude olulist osa.
Seetõttu GST all on elukindlustus vaadeldud samal viisil nagu muud finantsteenused. On võimalik maksustada 0% määraga
2. Erasiku ravikindlustus on GST-st vaba. See käsitlus on kooskõlas üldise tervishoiuteenuste käsitlemisega GST süsteemis. Sisendkäibemaksu mahaarvamine ei ole võimalik.
3. Kõik muud kindlustusteenused (mis on käsitletud üldkindlustuse nime all) on täielikult maksustatavad GST kogu määraga.

Selleks, et saada Kaupade ja Teenuste maksu registreeritud äriühinguks, Uus-Meremaa ettevõtte peab ennast registreerima, kui oodatav tulu on rohkem kui 40000 Uus-Meremaa dollarit. Ettevõtte täidab antud maksu koguja rolli ning antud finantsperioodi lõpus peab maksma seda riigile. Kindlustusteenust võib osta ka registreerimata kindlustajate käest, kes on teise riigi resident. See kindlustaja ei ole kohustatud (ja ei ole ka võimeline) Kaupade ja Teenuste maksu lisada ning kindlustatud ei saa nõuda sisendkäibemaksu.

⁶¹ Muir, R. The treatment of insurance transactions under the New Zealand GST: VAT Monitor, 12/1992

⁶² Zee, H. Taxing the financial sector. Concepts, Issues, and Practices: International Monetary Fund, 2004

Sõltuvalt ettevõtte käivest, raamatupidamisest ja muudest analoogsetest faktoritest võib valida sobivamat perioodi GST maksmiseks:

1. Maksu maksmine iga kuu
2. Maksu maksmine kord kahe kuu jooksul
3. Maksu tasumine kaks korda aastas

Tavaliselt valitakse kahekuuline maksuperiood, sest see võimaldab hoida raamatupidamist korras ja annab parema ülevaate, kuidas käib äri ja kuidas seda võib arendada ja edendada. Kokkulepitud perioodi lõpus peab ettevõtte maksma Uus-Meremaa maksuhaldurile (Inland Revenue Department) vahet oma klientidest kogutud maksust (output tax)⁶³ ja GST summast, mis oli makstud tarnijatele, ehk sisendkäibemaksuga. Kui erinevus on negatiivne, siis nii, nagu ka Euroopa Liidu süsteemis, tuleb maksutagastus.

Veel üks erinevus Uus-Meremaa süsteemi Euroopa Liidu maksusüsteemist on selles, et äriühing võib valida, temale sobivat Kaupade ja Teenuste maksu arvutamise meetodit. On võimalik valida kolmest erinevatest meetoditest: Invoice's Method, Payment's Method või Hybrid Method.⁶⁴

Invoice's Method (arve meetod) eeldab, et GST maks arvutatakse arvete järgi, mis ettevõtte oli oma klientidele välja kirjutanud või oli saanud oma tarnijatelt. Antud meetodi eelis on selles, et isegi siis, kui ettevõtte ei ole veel oma tarnijatele ära tasunud, ta ikka võib lisada oma deklaratsioonile Kaupade ja Teenuste maksu summat, mis on märgitud arvetes, nagu see oleks juba ära tasunud. Miinus on aga vastupidises olukorras: kui arve on ostjatele esitatud, kuid raha pole veel saadud, siis Kaupade ja Teenuste maksu maksusummat tuleb tagasi maksta.

Payment's Method (maksemeetod) võimaldab arvestada saadud või makstud GST maksu ainult peale otsest makse toimumist. Eelis on selles, et GST aruannetes on näidatud ainult

⁶³ The limits of the EU VAT exemption for Financial Services: International VAT Monitor, July/August 2009

⁶⁴ Amand, C. Krever, R., White, D. GST in Retrospect and prospect. Thomson Brookers, 2007

füüsiliselt saadud summad. Meetodi miinuseks on aga selles, et GST maksu, mis oli makstud ettevõtte kuludes, saab näidata ainult siis, kui see on juba ära tasutud.

Hybrid Method (hübriid-meetod) võimaldab arvutada „kogutud“ GST arвете järgi isegi siis, kui need ei ole veel kätte saadud ning see maks, mis oli tasutud tarnijatele, summeeritakse antud perioodi jooksul tehtud maksetest. Selle meetodi eeliseid on raske välja tuua, kuna on kaheldav, on keegi võib seda eelistada teiste meetodite ees kui selleks ei ole teatud tingimusi äritegevuses, mis võiksid mõjutada GST maksu arvutamist.

Lisaks eeltoodud erinevustele on Uus-Meremaa maksustamise süsteemis veel vähendatud sisendi⁶⁵ maksustamise (The Reduced Input Tax Credits Regime) süsteem. Selle maksustamise variandi puhul on ette nähtud teatud piirmäär, mille puhul ettevõtjad võivad ignoreerida sisendi mahaarvamise keeldu.

Uus-Meremaa maksusüsteemile on iseloomulikud samad probleemid, mis tekivad ka Euroopa Liidus, on oma puudujäägid, aga on ka positiivsed küljed, mis eristavad Uus-Meremaa süsteemi Euroopa Liidust. Euroopa Liidus üheks suurimaks probleemiks käibemaksu kumuleerumine. Uus-Meremaa süsteemis see probleem on lahendatud või vähemalt peaaegu miinimumini. Peaaegu kogu olulise sisendmaksu saavad suured finantsteenuste osutajad maha arvata, kasutades vähendatud sisendi krediidi meetodit.

Uus-Meremaal on omapärane null-määraga maksusüsteem. Uus-Meremaa nullmääraga maksustamise reeglid lubavad finantsteenuste osutajatel, kes on GST registreeritud, alates jaanuarist 2005, osutada teenuseid null-määraga, kui ostja on GST registreeritud ja viimase aasta jooksul selle ostja toodangust vähemalt 75% oli maksustatav (sh nullmääraga eksport).

Finantsteenuste maksustamine registreerimata isikule (või lõpptarbijale) jääb samaks, sest need on maksust vabastatud ja neid ei saa null-määraga maksustada. Lisaks, kui osutatakse teenuseid ettevõttele, kelle äritegevuses on maksuvabastatud toodete arv ületab 25% kogu toodangust, seda ei saa enam nullmääraga maksustada. Finantsteenuste osutamisel kahe ettevõtte vahel maksustamise kohaldamist võib näidata kolme etappi näidel (Lisa).

⁶⁵ Elling, T. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, Tartu Ülikool, 2010

Kõigepealt, on vaja välja selgitada, kas tegemist on kindlustusteenusega. Kindlustusteenuste mõiste Uus-Meremaa seaduses on määratletud kaupade ja teenustemaksu seaduses paragrahvis 3 (Goods and Services Tax Act s.3⁶⁶) ning sisaldab ka kindlustusteenuseid (näiteks, elukindlustus), aga mitte kõiki kindlustusteenuseid (üldkindlustus sinna ei kuulu).

Siis, on vaja vastata küsimusele, kas ostja on GST-registreeritud ettevõtte. Finantsteenuste osutaja omab õigust teada, kas tema klient on registreeritud või mitte ning vastavalt Uus-Meremaa seadustele finantsteenuste osutaja on kohustatud teostada kontrolli oma kliendi üle ja vastutab üleantud andmete eest.

Kolmandaks ülesandeks on tuvastada, kas viimase 12 kuude jooksul teenuse saaja maksustatud toodang on moodustanud 75% tema kogutoodangust. Selleks, et müüja võiks saada vajalikku informatsiooni oma partneri kohta, on Uus-Meremaal loodud kaks võimalust: kas otsida infot infosüsteemidest, kus on märgitud informatsioon äriühingute kohta, kes on ületanud 75% barjääri või uurida seda Austraalia ja Uus-Meremaa Standardsete Tööstuse Klassifikatsiooni Koodide järgi (the Australian and New Zealand Standard Industrial Classification (ANZSIC) codes). Need koodid on avalikud, ning koodide eesmärk on tuvastada sarnase tegevusaladega ettevõtteid ning omavahel neid klassifitseerida.

Uus-Meremaa süsteemis on samuti esinenud finantsteenuste defineerimise ja õigusaktide interpreteerimise probleemid. Kaupade ja Teenuste maksuga maksustamisel võivad tekkida ka oma riskid, näiteks, et need finantsteenused, mis peavad olema maksustatud standardmääraga, võivad olla määratletud maksuvabana.

Praegu on Uus-Meremaa seadused selgelt ja kindlalt defineeritud, et seaduse tõlgendamisel vähendada arusaamatuste ja probleemide tekkimist. Ettekirjutised täpsustavad selliste teenuste ja tehingute loetelu, mille puhul tegija saab kasutada sisendmaksu mahaarvamise võimalust. Selline täpne ettekirjutiste tegemine jätab võrreldes võimalikult lahtise ja interpreteerimist vajava regulatsiooniga segadusteks tunduvalt vähem võimalusi. Kõik see võimaldab süsteemi paremat kohaldamist ja lihtsustab kontrolli.

⁶⁶ Goods and Services Tax Act 1985 No 141 (as at 01 April 2011), Public Act

Nagu Euroopa Liidus, nii ka Uus-Meremaal on tekkinud probleeme finants- ja kindlustusteenuste maksustamisel, mõistete defineerimisel ning õigusaktide interpreteerimisel. Nii Euroopa Liidus, kui ka Uus-Meremaal ei ole kõik need probleemid veel lahendatud. Mõlemas süsteemis peab pidama arvestust ja sisendina saab maha arvata ainult teatud proportsionaalse osa kogu soetamisel tasutud maksust. Uus-Meremaa süsteemi eelis on selles, et see annab rohkem võimalusi maksude kumuleerumise vältimiseks.

Euroopa Liidu süsteem aga eeldab, et erinevaid tugiteenuseid hakatakse ettevõtte siseselt osutama, vaatamata sellele, et see on ebaratsionaalne. Kuna sisseostetud teenustelt puudub sisendi mahaarvamise võimalus (väljund on maksuvaba), siis hakatakse paratamatult ettevõtte sees osutama selliseid teenuseid, mida muidu sisse ostetaks.

Maksubaasi vähenemine ja maksuahela katkemine on omased mõlemale süsteemile. Uus-Meremaal toimub maksutulude vähenemine selle arvelt, et finantsteenused on maksuvabad. Samas on lubatud soetamisel tasutud maks endiselt maksustatavast summast maha arvata. Uus-Meremaa süsteem väldib ettevõttesiseste kõrvalteenuste osutamise kasvu, vastandina sellele, et neid ostetaks sisse.

Kokkuvõtvalt, Uus Meremaal on käibemaksu asemel kehtestatud kaupade ja teenuste maks, millel on ainuke maksumäär ning minimaalselt erandeid ja maksuvabastusi. Maksu kohaldatakse enamiku kindlustustehingute suhtes, ning sellisel juhul arvestatakse ka sisendkäibemaks. See tähendab, et ettevõtetel on õigus sisendkäibemaksu mahaarvamiseks. Samas GST ei piira maksuvastuse kehtestamist. Uus-Meremaa ettevõtte võib sõltuvalt oma käivest, raamatupidamisest ja muudest analoogsetest faktoritest valida sobivamat perioodi GST maksmiseks. Veel üks erinevus Uus-Meremaa süsteemi Euroopa Liidu maksusüsteemist on selles, et äriühing võib valida, temale sobivat kaupade ja teenuste maksu arvutamise meetodit. On võimalik valida kolmest erinevatest meetoditest: *Invoice's Method*, *Payment's Method* või *Hybrid Method*. Uus-Meremaal nagu ka Euroopa Liidus on tekkinud probleeme kindlustusteenuste maksustamisel, mõistete defineerimisel ning õigusaktide interpreteerimisel. Mõlemas süsteemis ei ole need probleemid veel lahendatud. Aga Uus-Meremaa süsteemis on oma erinevused Euroopa Liidu makusustamissüsteemist ja selle eelis on selles, et see annab rohkem võimalusi maksude kumuleerumise vältimiseks. Arvestades seda, et Euroopa Liidu direktiiv vajab lähiaastatel olulisi

muudatusi oleks kasulik vältida probleeme, mis tekivad teiste maksustamissüsteemidega riikides ja arvestada seda, mis on teiste süsteemide eelised, et võtta neid asju kasutusele Euroopa Liidus.

KOKKUVÕTE

Kindlustusteenused on Euroopa Liidus maksuvabad. Maksuvabastus on sätestatud nii Euroopa seadusandluses Nõukogu Direktiivis 2006/112/EÜ kui ka Eesti käibemaksuseaduses. Kindlustusteenuste maksustamine tekitab viimastel aastatel vaidlusi ja probleeme ning muutus väga keeruliseks.

Lõputöö eesmärk oli analüüsida kindlustusteenuste maksustamist Euroopa Liidus ja Uus-Meremaal. Eesmärgi saavutamiseks püstitati neli uurimisülesannet.

Esimene uurimisülesanne oli anda ülevaade kindlustusteenuste mõistest ja olemusest Euroopa Liidus. Kindlustus on vahend, mis tagab, et isiku seisukord ei ole pärast mingit negatiivset juhtumit halvem kui see varem oli. Kindlustus tähendab tagatise kahjustuse, vigastuse või riski korral. See mõiste hõlmab peaaegu kõiki tuntud hüvitise vorme tingimusliku sündmuse korral. Kindlustada võib nii vara kui tervist, aga ka kalleid esemeid. Kindlustuslepingu sõlmimisel lepitakse kokku summa, mis teile õnnetusjuhtumi korral makstakse ning te nõustute selle garantii eest maksuma vastavale ettevõttele. Eesti seadusandluses on kindlustusteenuste mõiste defineeritud Kindlustustegevuse seaduses paragrahvis 2 lõiges 1.

Teine uurimisülesanne oli anda ülevaade kindlustusteenuste maksustamist Euroopa Liidus. Euroopa Liidus on kindlustusteenuste maksustamine toimub ühiste reeglite järgi – kindlustusteenused on vabastatud käibemaksust, mis omakorda tähendab, et ettevõtetal ei ole õigust sisendkäibemaksu maha arvata. Viimaste aastate jooksul on lisandunud kindlustusteenused, mida möödunud sajandil veel ei tuntud. Mõnedes Euroopa Liidu liikmesriikides siseriiklik õigus ei luba vabatahtlikku maksustamist, teistes aga on vabatahtlik maksustamine väga laienenud. Kõik need käsitletud aspektid võivad tekitada probleeme maksustamises.

Kolmas uurimisülesanne oli anda ülevaade maksuvabastusest tingitud turumoonutustest Euroopa Liidus. Kindlustusteenuste käibemaksuvabastus tekitab vabaturu konkurentsivõime ulatuslikke turumoonutusi. Regulatsioon on selgelt vananenud, kuna finantssektoris on toimunud kiire areng. Maksuvaba käive tekitab piirangud sisendkäibemaksu mahaarvamisele, seega tekib täies ulatuses maksustatavat käivet teostaval ettevõtjal küsimus, kas kindlustustehingu osutamisel tuleb kohe asuda piirama vastavas osas sisendkäibemaksu mahaarvamist. Samas praegune maksuvabastus põhjustab maksude agressiivset planeerimist. Samuti sisendkäibemaksu mahaarvamine ja proportsiooni arvutamine ei ole arusaadav ja selge. Kõiki neid probleeme silmas pidades võib väita, et direktiivi muudatused on vajalikud, sest vananenud regulatsioon vajab uuendusi ning kiiresti arenevas finantssektoris tekib uusi kindlustusteenuste liike, mille maksustamine vajab täpset reguleerimist. On vaja määratleda kindlustusteenuste mõisted ning selgitada maksust vabastatud finants- ja kindlustusteenuste ulatus ning teenuste tunnused.

Neljäs uurimisülesanne oli võrdlevalt analüüsida kindlustusteenuste maksustamist Euroopa Liidus ja Uus Meremaal. Uus Meremaal on käibemaksu asemel kehtestatud kaupade ja teenuste maks, millel on ainuke maksumäär ning minimaalselt erandeid ja maksuvabastusi. Maksu kohaldatakse enamiku kindlustustehingute suhtes, ning sellisel juhul arvestatakse ka sisendkäibemaks. See tähendab, et ettevõtetal on õigus sisendkäibemaksu mahaarvamiseks. Uus-Meremaal nagu ka Euroopa Liidus on tekkinud probleeme kindlustusteenuste maksustamisel, mõistete defineerimisel ning õigusaktide interpreteerimisel. Aga Uus-Meremaa süsteemi eelis on selles, et see annab rohkem võimalusi maksude kumuleerumise vältimiseks.

Lõputöö eesmärk saavutati. Autor andis ülevaate kindlustusteenuste mõistest ja olemusest ning samuti kindlustusteenuste maksustamisest Euroopa Liidus ning võrdles Euroopa Liidu maksusüsteemi Uus-Meremaa maksusüsteemiga. Autor analüüsis, kuidas maksustatakse kindlustusteenuseid käibemaksuga Euroopa Liidus. Autor tõi kehtivas regulatsioonis välja mitmeid probleeme kindlustusteenuste käibemaksuga maksustamisel. Analüüsi ka direktiivi 2006/112/EÜ muudatuste ettepanekut, mis peaks tooma lahenduse hetkel esinevatele finantsteenuste käibemaksuga maksustamise kitsaskohtadele.

РЕЗЮМЕ

Тема дипломной работы «Сравнительный анализ налогообложения услуг страхования налогом с оборота на примере Европейского Союза и Новой Зеландии». Работа выполнена на эстонском языке, а иностранное заключение составлено на русском языке. Содержательная часть: 41 страница – основной текст и 1 страница - дополнения. При составлении работы было использовано 40 источников, на которые в тексте есть ссылки.

Система налогообложения услуг страхования вызывает в последние годы много проблем и споров, так как финансовый сектор быстро развивается, количество и виды услуг страхования заметно расширились, и по этой причине процесс налогообложения стал слишком сложным. В Европейском Союзе услуги страхования освобождены от налога с оборота в соответствии с директивой Европейского собрания 2006/112/EÜ. В Новой Зеландии вместо налога с оборота установлен налог товаров и услуг, который благодаря принципу минимальных исключений и освобождения от налога, снижает риск возникновения проблем в процессе налогообложения услуг страхования.

Тема работы актуальна, поскольку в 2008 году Европейская Комиссия опубликовала предложение о принятии новой директивы получения налога с оборота, но данное предложение по-прежнему находится на рассмотрении. Цель дипломной работы: сделать анализ налогообложения услуг страхования в Европейском Союзе и Новой Зеландии. Для достижения цели были поставлены следующие исследовательские задачи:

1. Рассмотреть подробнее значение термина «услуги страхования» и определить его составляющие.
2. Представить обзор системы налогообложения услуг страхования в Европейском Союзе

3. Проанализировать проблемы, вызванные освобождением от налога в Европейском Союзе
4. Сделать сравнительный анализ налогообложения услуг страхования налогом с оборота на примере Европейского Союза и Новой Зеландии

Для достижения поставленной цели использовались следующие методы:

1. изучение проблемы, сбор и обработка информации, полученной из учебных теоретических и правовых источников, имеющих прямое отношение к изучаемой проблеме,
2. сравнение и анализ полученной информации,
3. систематизация и обобщение.

Изучив и проанализировав систему налогообложения в Европейском Союзе и Новой Зеландии, автор работы в заключительной части делает вывод о том, что в ныне действующей директиве Европейского собрания 2006/112/EÜ существуют недостатки, вызывающие в практической деятельности серьезные проблемы, ведущие к расхождениям в трактовке закона, а также приводящие к возникновению скрытого налога с оборота в налогооблагаемых сделках и усложняющие вычисление вычета входного налога с оборота. Учитывая предпочтения и слабости системы налогообложения Европейского Союза, директива об услугах страхования налогом с оборота нуждается в дополнениях и изменениях.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

1. Amand, C. Krever,R, White,D. GST in Retrospect and prospect. Thomson Brookers, 2007
2. Council Directive 2006/112/EC of 28 November 2006 on the common system of value added tax, OJ 2006 L 347/1, 11.12.2006.
3. De Wit, G. The European VAT experience. – Tax Notes International, 1995, 10(2).
4. Dolceta Online Consumer Education. Euroopa Liit 2005-2010
5. eelnõu kohta, millega kehtestatakse direktiivi 2006/112/EÜ kindlustus ja finantsteenuseid käsitleva osa
6. Eesti Kindlustusseltside Liidu sõnaraamat, väljavõte 09.03.2011
7. Elling, T. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, Tartu Ülikool, 2010
8. Elling, T. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, Maksumaksja, 2010
9. Ettepanek: nõukogu määrus, millega kehtestatakse direktiivi 2006/112/EÜ (mis käsitleb ühist
10. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamus teemal Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse
11. FERIA, R ja Lockwood, B. Opting for Opting-In? An Evaluation of the Commission`s Proposals for Reforming VAT for Financial Services. Oxford University Centre for Business Taxation, WP 09/09, 2009
12. FERIA, R ja Walpole, M. Options for Taxing Financial Supplies in Value Added Tax, 2008/18
13. FERIA, R, Walpole, M. Options for Taxing Financial Supplies in Value Added Tax: EU VAT and Australian GST Models Compared. Oxford University Centre for Business Taxation, 2008/18.
14. FERIA, R. The EU VAT treatment of insurance and financial services (again) under review: EC tax review, 2/2007
15. Goods and Services Tax Act 1985 No 141 (as at 01 April 2011), Public Act

16. Huizinga, H. Financial Services VAT. VAT in Europe? Economic Policy, Great Britain, 2002.
17. Inglise, A.-M. Elukindlustuse käsiraamat. Äripäeva Kirjastuse AS 2002
18. Kindlustus- ja finantsteenuste käsitlemine direktiivis 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi
19. Kindlustustegevuse seadus 08.12.2004, jõustunud 01.01.2005 - RT I 2004, 90, 616
20. KOM (2007) 747 lõplik — 2007/0267 CNS.
21. Käibemaksuseadus Vastu võetud 10.12.2003, jõustunud 01.01.2010 - RT I 2003, 82, 554
22. Käibemaksusüsteemi kindlustus- ja finantsteenuseid käsitleva osa rakenduseeskirjad. 28.11.2007. KOM(2007)
23. Laube, M. Seletuskiri. Eesti seisukohad nõukogu direktiivi eelnõu kohta, millega muudetakse kindlustus- ja finantsteenuste käsitlemine direktiivis 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi ja nõukogu määruse
24. Lehis, L. Maksuõigus. Tallinn, Juura, 2009
25. Lehis, L., Lind, K. Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tartu, OÜ Casus, 2003
26. Lepasaar, H. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamise probleemid Euroopa Liidus, Sisekaitseakadeemia, 2009
27. Lind, K. Maksustatav väärtus. Probleemid kehtivas käibemaksuseaduses. Juridica 2007/9
28. Maples, A.J. Zero-Rating rules for Financial Services in New-Zealand – A review of the Legislation and Revenue Guidelines: J.I.B.I.R. Issue, 2006
29. Muir, R. The treatment of insurance transactions under the New Zealand GST: VAT Monitor, 12/1992
30. Schenk, A and Zee, H.H. Financial Services and the Value Added Tax. Taxing the Financial Sector- Concepts, Issues and Practises: International Monetary Fond, 2004.
31. Schenk, A. Taxation of financial services (including insurance). Tax Law Review, Forthcoming Wayne State University Law School Research Paper No. 09-26, 2009
32. Services. Final Report to the European Commission 2 November 2006. Taxud, 2005/AO-006, p 32.

33. Study to Increase the Understanding of the Economic Effects of the VAT Exemption for Financial and Insurance Services. Final Report to the European Commission 2 November 2006. Taxud, 2005/AO-006
34. Tammert, P. Maksundus. Tallinn, Aimwell, 2005
35. The EEC Reports on the Tax harmonisation – The Report of the Fiscal and Financial Committee and the Report of the Sub-Groups A, B and C, Amsterdam: IBFD Publications, 1963.
36. The Ernst and Young report to the European Commission. Value Added Tax: a Study of Methods of Taxing Financial and Insurance Services. 2006.
37. The limits of the EU VAT exemption for Financial Services: International VAT Monitor, July/August 2009
38. Võlaõigusseadus 26.09.2001, jõustunud 01.07.2002 - RT I 2001, 81, 487
39. Zee, H. Taxing the financial sector. Concepts, Issues, and Practices: International Monetary Fund, 2004
40. Zee, H. A New Approach to Taxing Financial Intermediation Services Under a Value-Added Tax. National Tax Journal, No 1, 2005

LISA FINANTSTEENUSTE NULL-MÄÄRAGA MAKSUSTAMINE UUS-MEREMAAL

